

Aksonova, N. (2023) Free Walking Tours: Ukrainian format. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal), Vol. 28, no. 1, pp. 42-52. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23anvtuf.pdf>

FREE WALKING TOURS: УКРАЇНСЬКИЙ ФОРМАТ

Наталя АКСЬОНОВА

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

майдан Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022

e-mail: aksyonova@karazin.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8876-2197>

Article history:

Received: April, 2023

1st Revision: May, 2023

Accepted: May, 2023

JEL classification:

I84

UDC:

338.467.6

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd.2023.01.042>

Анотація: Стаття присвячена огляду зародження та просування послуги «вільних» екскурсій в Україні, а також зміни ставлення до них під час російської військової агресії. У статті розглянута термінологічна плутанина, що виникає в українського споживача з використанням терміну *Free Walking Tours*, які розглядаються в українських реаліях через призму таких понять як «безкоштовні», «вільні», «відкриті», «волонтерські», хоча у світовій практиці вони проводяться виключно «за чайові». Наведено аналіз стратегій сайтів, що рекламують *Free Walking Tours*, встановлено найпопулярніші з них та ті, що містять інформацію про подібні послуги на українському ринку. Визначено ступінь включеності українських екскурсоводів до цього інформаційного простору. Показані можливості колаборації у створенні екскурсійної послуги іноземними мовами. У статті показано позитивний ефект від того, що ціну цієї послуги визначають саме споживачі, через те, що вона справляє великий психологічний ефект при низькому ступені очікування. Також цей фактор впливає на просування певної дестинації, ступінь відгуків про роботу екскурсовода та враження від мандрівки. Аналізується позитивний вплив безкоштовних екскурсій на психологічне розвантаження внутрішньо переміщених осіб в умовах війни в Україні. Відзначається, що подібний формат екскурсій є найкращим форматом в умовах економічного спаду та виходу з кризи. Висновки, що подані в статті, дадуть можливість зрозуміти стратегії просування послуги *Free Walking Tours* для українського споживача, подолати термінологічну розбіжність, що виникає в рекламуванні «безкоштовних» екскурсій «за чайові» для українського споживача. Наявність широкої мережі міжнародних ресурсів з реклами таких послуг дають можливість вдосконалити та урізноманітнити цю послугу українським екскурсоводами іноземними мовами.

Ключові слова: вільні екскурсії, антикризова стратегія, інформаційні платформи, Україна.

Аксьонова Н. Free Walking Tours: український формат. Соціально-економічні проблеми і держава (електронний журнал). 2023. Вип. 1 (28). С. 42-52. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23anvtuf.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

У туристичному бізнесі така послуга як Free Walking Tours з'явилася порівняно недавно, а саме у 2003 році в Берліні. Кріс Сандеман (Chris Sandeman), несподівано втративши роботу екскурсовода у великій туристичній компанії, але бажаючи продовжити свою професійну діяльність, безуспішно намагався влаштуватися до інших фірм. Після невдалих спроб він написав «Безкоштовні екскурсії за чайові» і став ходити з цим плакатом центром Берліна, пропонуючи свої послуги екскурсовода.

Спочатку через незвичність формату послуги Кріса не користувалася попитом, але через певний час вони стали привабливими, а потім миттєво розповсюдилася світом і стали використовуватися в Україні. Виникнення такого формату співпало з наданням у світовій практиці переваги в екскурсійному обслуговуванні приватним екскурсоводам. Їхні послуги мають явні переваги, орієнтовані на споживача. Екскурсоводи-фрілансери надають послуги індивідуального характеру, намагаються не тільки «йти на зустріч» клієнту, а й випереджати його бажання, бути завбачливими. Тому ідея працювати за «чайові» в умовах такого ставлення до клієнта швидко стала популярною серед гідів та екскурсоводів спочатку в Європі, а згодом і у всьому світі. Для нашої країни такий формат екскурсій наразі є менш розповсюдженим явищем, до того ж, більшість з них проводять не на постійній основі. Чому так склалося і в якій спосіб ця послуга існує в нашій країні, актуалізує дане дослідження.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Серед теоретичних робіт потрібно відзначити дослідження Марії дель Пілар Леал Лондоньо та Ксавелії Медіни, що присвячено розгляду економіки спільної діяльності в сфері екскурсій, вільному обміну знаннями під час відвідування «безкоштовних» турів або турів «плати, скільки хочеш» [1]. Ще одне дослідження під авторством Кармен Мінгес та Росарії Навалон-Гарсії присвячено розгляду безкоштовних турів, які виконують роль путівників, що розглядається як ефективна маркетингова стратегія, яка відповідає сучасним тенденціям спільного споживання [8]. У прикладному дослідженні, що стосувалося безпосередньо досвіду проведення таких екскурсій в м. Софія (Болгарія), автор зробила висновок, що проведення вільних екскурсій супроводжується більшим ступенем залучення технологій (як інформаційних, так і можливості бронювання), високою інтерактивністю спілкування між клієнтом і екскурсоводом, що має залучати до цього процесу різноманітних партнерів [10]. Також на прикладі м. Будапешт (Угорщина) Тамара Ратц відзначає, що подібні інновації в екскурсійній діяльності хоча й не кардинально, але ж впливають на туристичний імідж міста, роблять його більш привабливим і відкритим [11]. Комплексне дослідження, що було проведено у м. Копенгаген (Данія), дало можливість стверджувати про те, що послуга вільних екскурсій повністю є інноваційною в туристичній індустрії, оскільки їх просувають і навіть надають компанії, які радше слід розглядати як громадські організації [14]. Безпосередньо наповненню екскурсій у форматі Free Walking Tours присвячена стаття Яна-Хендріка Нільссона та Малін Зіллінгер, у якій досліджено досвід екскурсій в містах Копенгаген, Берлін, Варшава та Таллінн. Автори дійшли до висновку, що подібні практики сприяють глокалізації міст, якщо в цих екскурсіях збігаються такі фактори, як знання запитів гостей, професіоналізм екскурсовода, що має бути вельми обізнаним у контексті міста [9].

Попри приділенню увагу до Free Walking Tours на прикладах певних дестинацій і вивчення їх у різних площинах, у вітчизняній науці відсутні узагальнюючі праці, які б досліджували досвід проведення такого роду послуг та аналізували ступінь поширення й ефективність такого виду екскурсійної діяльності в Україні.

3. Постановка завдання.

Стаття присвячена дослідженню використання в українських реаліях послуги Free Walking Tours. Необхідно також визначити платформи і ресурси, що просувають до українського споживача цей вид послуг. Для означення термінологічної бази також потрібно з'ясувати різницю між такими поняттями як «вільні», «відкриті» «безкоштовні» екскурсії, оскільки вони різняться між собою метою проведення. Необхідно вивчити досвід надання подібних екскурсійних послуг в умовах війни та їхню відмінність від стандартних Free Walking Tours у світовій практиці.

Мета статті – охарактеризувати пропонувані у відкритих джерелах Free Walking Tours від українських екскурсоводів, визначити ступінь їх відвідуваності в умовах відкритої російської агресії, дослідити різновиди цього виду послуг, що пропонуються в Україні як для іноземців, так і місцевого населення.

4. Виклад основного матеріалу.

Вільні екскурсії малобюджетні, оскільки мова йде виключно про пішохідні екскурсії, але саме вони в останні роки приваблюють багато людей, як туристів, так і місцевих жителів. Звіт Всесвітньої туристичної організації (2019), потрактовує цей вид туристичної діяльності, як туристичний захід, який передбачає вільну прогулянку містом за вказівками екскурсовода або туристичною картою [13].

Проблемою впровадження такого роду послуг на ринку України є плутанина в усвідомленні екскурсантами дефініцій в означенні екскурсії. Free Walking Tours визначається такою, що до неї може приєднатися будь-хто, але може розглядатися як безкоштовна.

Подібна плутанина дуже дратує українських відвідувачів, оскільки часто такі екскурсії позиціонуються як безкоштовні в анонсі, а наприкінці, коли екскурсовод просить оплатити його/її послуги, то це розцінюється як певна маніпуляція, омана. До того ж, виникає певна незручність, коли виявляється, що у екскурсантів відсутні гроші дрібних номіналів чи готівка взагалі. Ментально українські споживачі не звикли до того, що сфера обслуговування може повністю триматися на сумі чайових чи інших винагород. Для українських споживачів потрібно чітко прописувати в рекламах та анонсах, що означення екскурсії в цій категорії як безкоштовної, насправді є проханням визначити самостійно рівень роботи екскурсовода і винагородити його певною сумою на власний розсуд. Це напряму пов'язано з тим, що в Україні щороку також проводяться багато дійсно безкоштовних екскурсій, про що мова піде нижче.

Маємо констатувати, що формат екскурсій «за чайові» використовувався в Україні до війни здебільшого у роботі з іноземними туристами, для яких оплата 2-3 годинної роботи екскурсовода в декілька десятків доларів чи євро була не обтяжливою, а кожна така екскурсія видавалася індивідуальним туром.

Безумовно, існує фактор ризику, за яким учасники екскурсії взагалі можуть не давати чайові або дати символічну суму, що не буде компенсувати часу й витрат на цю послугу. Але такі випадки вкрай рідкісне явище, оскільки ми спостерігаємо з року в рік за тим, що збільшується кількість екскурсоводів, які працюють за цим форматом. Це можна пояснити тим, що, зазвичай людей, які приходять відвідати free tour, чимала кількість. Особливо це стосується багатолюдних туристичних міст, відвідування яких є достатньо дорогим і туристи власне прагнуть заощадити хоча б у такий спосіб.

Це також пов'язано з тим, що більшість туристів, які відвідують вільні екскурсії, є неорганізованими, їхні рішення часто спонтанні, хоч і продиктовані можливістю скористатися, на перший погляд, «безкоштовною» послугою. Оскільки такі туристи, що виступають особистими менеджерами свого відпочинку, як правило володіють обмеженим бюджетом.

Free Walking Tours пропонують, в основному, незалежні екскурсоводи-фрілансери. Безкоштовні екскурсії дозволяють їм мати гнучкий графік, забезпечуючи при цьому свою самозайнятість. Такий вид роботи приносить пристойний дохід. До того ж, це певним чином збагачує не тільки місцевий бюджет, але й привабливість DESTИНАЦІЇ, оскільки екскурсовод вносить індивідуальність у свої екскурсії, що дає змогу екскурсантам побачити певне місце через призму місцевого бачення, розкрити потенціал міста. Усе частіше екскурсоводи відходять від формату «стандартизованого» показу DESTИНАЦІЇ й вигадують власні сценарії, вдосконалюють манери поведінки, додають елементи костюмованих, анімованих екскурсій.

Але є певні незручності у пропонуванні цих послуг, адже вони повинні бути наданими за будь-якої погоди згідно запропонованого графіка, тривалістю приблизно 2-3 години, абсолютно незалежно від того, скільки осіб прийшли на екскурсію. Передплати немає, а бронювання такої послуги є безкоштовним.

Також потрібно зрозуміти, що під Free Walking Tours інколи розуміють екскурсії, що організовані волонтерами і вони є абсолютно безкоштовними. Але інколи навіть праця на волонтерських засадах потребує певних додаткових коштів на підтримку проекту, тому організатори пропонують відвідувачам заплатити символічну суму в розмірі 1-3 доларів чи євро, що розглядається як благодійний внесок.

Невірним є трактування, що ці екскурсії існують на волонтерських засадах. У світовій практиці всі екскурсоводи, пропонуючи такі послуги, розраховують на чайові. Екскурсант сам вирішує, чи варта екскурсія відповідних грошей і, головне, чи може екскурсант собі це дозволити. Співвідношення ціна-якість визначається споживачем. Безумовно, це краще від того, що зазвичай послуги туристичних агентів чітко фіксовані й містять прораховану додану вартість. Така послуга стає більш доступною для людей з обмеженим бюджетом. До того ж, надання послуги Free Walking Tours користується популярністю не тільки серед фрілансерів, а й офіційних фірм, оскільки екскурсійна діяльність за останні роки зазнала певних трансформацій через пандемію та економічний спад. Саме стійкість цієї послуги в умовах пандемії й те, що вона стала конкурентом для професійних екскурсоводів, ще раз доводить, що вона є дієвим засобом в кризових умовах [4].

До того ж, цей «нетрадиційний» стиль дуже подобається відвідувачам, оскільки вони дійсно бачать цінність концепції та її унікальність. Можна отримувати чудові враження від екскурсії, до того ж, заощаджувати певну суму грошей, порівняно з тим, що вони б витрачали на звичайній платній екскурсії. Співвідношення ціна-якість для послуги Free Walking Tours переважає на користь останньої, що забезпечує відчуття задоволення екскурсантів від споживання послуги. Також спонукає їх рекомендувати цю послугу знайомим і самим в майбутньому скористатися подібною послугою.

За формулою (1), співвідношення Психологічного задоволення (Пз) та Очікування (О) від послуги має бути більшим за одиницю і наближатися до максимуму [25, с. 45].

$$\begin{cases} \frac{Пз}{О} \geq 1; \\ \frac{Пз}{О} \rightarrow \max. \end{cases} \quad (1)$$

Таким чином, якщо людина сама визначає ціну свого задоволення, то його якість підвищується в умовах низького очікування, адже умовою надання послуги є не фіксована ціна, а чайові. Часто туристи хибно вважають, що такі «безкоштовні» послуги провадяться аматорами, або початківцями в екскурсійній справі, але стикаючись з професіоналами, їхні незначні очікування приносять додатковий ступінь позитивного сприйняття послуги.

Можемо констатувати, що цією послугою охоплено переважну більшість країн світу, цьому допомагає наявність спеціалізованих сайтів, що успішно просувають екскурсії за чайові. Підбірку таких сайтів пропонує нам український сервіс TRIPMYDREAM [17]. Безкоштовні екскурсії містами Європи пропонує платформа SPOTTEDbyLOCALS.CO, а також вказує на інші ресурси, що прагнуть вийти за рамки одного міста чи країни та містять перелік екскурсій по всьому світу: Free Tour, Free Tours by Foot, City Free Tour, Viva's Tour, Sandeman's New Europe Tours, Original Europe Tours, Can You Handle It, Tours, Generation Tours [2]. Більш того, засновник такого роду послуг Кріс Сандеман з часом також створив свій сервіс SANDEMANs NEW Europe, що працює п'ятьма найпоширенішими європейськими мовами та надає інформацію про вільні екскурсії у 30 містах не лише Європи. Усі екскурсоводи чи партнери проекту є висококваліфікованими спеціалістами, адже компанія співпрацює лише з тими особами, що мають офіційний дозвіл на роботу в певній дестинації, тому всі вони використовують бейдж, парасольки, одяг з логотипом SANDEMANs NEW Europe. Усі послуги, які рекомендує ця фірма, перевіряються на якість. Крім власних, сервіс рекламує й екскурсії партнерів, а також фірм, які перед цим проходять ретельну перевірку. Важливим є і те, що ця платформа здійснює роботу з екскурсоводами, що працюють «за чайові», має клуб під назвою Umbrella для спілкування і підвищення кваліфікації [12].

Дуже популярним є ресурс FreeTour.Com, що містить інформацію про вільні екскурсії в 126 країнах світу та рекламує 68 турів по Україні, як на основі чайових, так і з фіксованою ціною. Сайт має партнерську програму для власників туристичних блогів чи веб-сайтів або розкручених соціальних мереж, що містять огляд екскурсій. Партнер отримує власне спеціальне посилання на цей веб-сайт і може отримувати комісійні (50 % від замовлення) щоразу, коли відбувається бронювання через його інформаційні ресурси [3].

Ще одна платформа GuruWalk запрошує до співпраці екскурсоводів у будь-якій точці світу з наданням початківцям корисних порад і настанов з методики і практики проведення Free Walking Tours [6]. Перспективи такого співробітництва беззаперечні в умовах того, що рекламування послуг українських екскурсоводів залишається на низькому рівні, більшість туристів, що потрапляють до України в умовах війни, самостійно планують маршрут і час свого перебування. На сайті подано всього 11 екскурсій з України, тоді як сайт чітко відстежує запити клієнтів і пропонує послуги під особисті замовлення.

Наявність такої розгалуженої мережі інформаційних сервісів, на яких можна розміщати анонси екскурсій, дає можливість не тільки рекламувати послугу, але й робить її більш стійкою в умовах економічних криз. Адже збільшення кількості комунікаційних зв'язків робить екскурсійний бізнес більш конкурентноспроможним [15].

Також слід враховувати, що всі Free Walking Tours можуть мати відгуки на популярному ресурсі TripAdvisor як про послугу, так і особисто про екскурсовода за бажанням відвідувачів. Потрібно відзначити, що деякі організації, які просувають цю послугу, отримали від даного сайту відзнаки за велику кількість позитивних відгуків. Наприклад, Free London Walking Tours 2019 року увійшов до зали слави TripAdvisor.

Вважається, що перший Free Walking Tours у незалежній Україні вперше провели в 2012 році в м. Ужгород під назвою «Чехословацький Ужгород». Цей формат досить широко почала використовувати Асоціація екскурсоводів Закарпаття, спочатку екскурсоводи пропонували таку послугу щонеділі о 14.00, збираючи групу охочих [19]. Навіть попри війну й зиму пору року в м. Ужгород продовжували цю традицію. Наприклад, у грудні 2022 року усіх запрошували на безкоштовну екскурсію «Єврейський Ужгород» від Павла Худіша. Наразі послуги Free Walking Tours в Ужгороді

активно просувають за допомогою сторінки «Вільна екскурсія – ВЕЗ» на Facebook (<https://www.facebook.com/OpenExcursionUzhgorod>).

Фіксуємо також вдалу колаборацію, коли декілька екскурсоводів проводять низку free tour для підтримки пристрасного враження від дестинації або ж одну й туж екскурсію по черзі проводять професіонали зі знанням різних мов. До прикладу, маршрути «Free Tour Odesa Centre Walking», «Private Odesa Centre Walking», «WW2 Odesa Weapon Park Tour», «Wild Odesa Catacombs», «Musical and Cultural Odesa Tour», «Odesa Street Art Tour», «Odesa Courtyards Walking Tour» пропонуються чотирьома екскурсоводами з чергуванням польської та англійської мов.

В українських реаліях найчастіше використовують формат не вільних, а саме безкоштовних екскурсій для просування тієї чи іншої дестинації, як правило, при сприянні туристично-інформаційного центру чи міської влади. Здебільшого проведення таких екскурсій проходить або до Всесвітнього дня туризму, або до Всесвітнього дня екскурсовода і має сталу практику не тільки в обласних центрах України, але й в маленьких містечках. Найбільше таких екскурсій проводилося до війни в м. Івано-Франківськ не тільки до свят, а впродовж всього екскурсійного сезону. Можливо, це стало підґрунтям того, що це місто стало першим провадити низку екскурсій для внутрішньо переміщених осіб вже у травні 2022 року [27].

Екскурсоводи, бізнес яких постраждав під час війни, як і сфера туризму загалом, в основному, перейшли на волонтерську дільність. В умовах війни українські екскурсоводи все більше використовують формат Free Walking Tours, щоб поєднати послугу й благодійну акцію, направлену на збір коштів з певною метою, про яку оголошується заздалегідь. Наприклад, у м. Чернівці екскурсоводи запровадили цикл волонтерських екскурсій, гроші від яких перераховували на потреби ЗСУ. Екскурсії «Чернівці: знайомство» починаються щосуботи і щонеділі [28]. Компанія SANDEMANs NEW Europe проводила у березні 2022 року в м. Берлін під час Free Walking Tours збір для надання допомоги українським переселенцям у вигляді пожертв [5].

Також безкоштовні екскурсії потрібно розглядати дуже дієвим засобом не тільки рекламування послуг екскурсовода, а й створення безбар'єрного простору, в якому зменшуються нерівності, закладаються підвалини більш сталого розвитку дестинації, оскільки здебільшого на такі екскурсії запрошуються здебільшого місцеві жителі [7].

Саме тому формат вільних екскурсій із початком війни використовувався майже у кожному обласному центрі України, що не перебували в зоні постійних обстрілів. Відзначимо ті волонтерські екскурсії, що масово рекламувалися в пресі. Департамент маркетингу міста та туризму м. Вінниця започаткував проєкт «Пізнай Вінницю», що містив 11 волонтерських екскурсій у квітні й 11 у червні [16]. В м. Ладижин для внутрішньопереміщених осіб (далі – ВПО) влаштовували навіть велопрогулянки [18]. Маршрутом «Золота підкова Львівщини» для переселенців, що мешкають у модульних містечках та центрах для ВПО, було проведено 10 екскурсій [23]. Дуже цікавим є те, що подібні заходи проводяться як для переселенців, так і для місцевих жителів, що ще більш інтегрує людей до умов життя в певному регіоні [22]. Низку екскурсій в рамках проєкту «Разом» було проведено з метою ознайомлення вже у травні 2022 року з особливостями м. Кривий Ріг [20]. Також маємо практику організації екскурсій благодійними фондами, наприклад, благодійний фонд Women's Aid International запровадив безкоштовні екскурсії м. Київ [21]. Майже без перерви на зимовий сезон безкоштовні волонтерські екскурсії для ВПО тривають у м. Мукачево [26].

5. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Можемо констатувати, що формат вільних екскурсій став для українських екскурсоводів певним викликом, ефективним засобом індивідуального вдосконалення, а саме необхідності подати свій продукт у розважальній площині для отримання

більшої кількості чайових чи позитивних відгуків, що допоможуть в подальшому привернути увагу клієнтів.

Під час цих заходів для громадян України актуалізується ознайомлення їх з історичними, культурними, природними та іншими пам'ятками різних дестинацій. В умовах війни популярними стали саме «волонтерські» (безкоштовні) екскурсії для ВПО. Вони дали змогу цим особам адаптуватися, розвантажитися психологічно, сприяли подальшій зацікавленості в подорожах і пізнанню власної країни через мандрівки.

Відкриття міст через такий формат подорожей стало привабливим і для місцевих мешканців в умовах економічного спаду. До того ж, такі екскурсії стимулюють зростання рівня надання екскурсійних послуг, оскільки діяльність екскурсовода направлена на різні групи населення з метою просвітництва та відпочинку.

Free Walking Tours, за допомогою отриманих чайових, стануть гідним стимулом для створення різноманітного якісного екскурсійного продукту. Це веде до самовдосконалення екскурсоводів, їхньої орієнтації на потреби ринку, покращення гостинності під час кожної екскурсії.

Проведення і просування Free Walking Tours буде дуже важливою діяльністю в умовах відновлення потоку туристів після війни, іноземних зокрема. Більшість з них будуть приїздити найближчим часом в Україну саме як неорганізовані мандрівники, на свій страх і розсуд. Тому гнучка, індивідуальна послуга буде користуватися більшим попитом, але за умови щільного просування на різноманітних інформаційних платформах, сайтах і у соціальних мережах.

Author details (in English)

FREE WALKING TOURS: UKRAINIAN FORMAT

Natalia AKSONOVA

V. N. Karazin Kharkiv National University

4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

e-mail: aksyonova@karazin.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8876-2197>

Abstract. *The article is dedicated to the review of the origin and promotion of the "free" excursions service in Ukraine as well as to the change of attitude towards them during the russian military aggression. The terminological confusion that arises among the Ukrainian consumers with the use of the term Free Walking Tours are indicated in the article. This term is considered in Ukrainian realities through the prism of such concepts as "free", "unpaid", "open", "volunteer", although in global practice such excursions are provided exclusively "for tips".*

An analysis of the strategies of sites advertising Free Walking Tours is presented, the most popular of them and those containing information about similar services on the Ukrainian market are identified. The degree of the Ukrainian tour guides inclusion in this information space is determined. The possibilities of collaboration in creating an excursion service in foreign languages are shown. The positive effect of the fact that the price of this service is determined by consumers is shown due to the fact that it has a great psychological effect with a low degree of expectation. Also, this factor affects the promotion of a certain destination, the degree of feedback on the tour guide's work and the impression of the trip. The positive impact of free excursions on the psychological relief of internally displaced persons in the conditions of war in Ukraine is analyzed. It is noted that this format of the excursion is the best format in the conditions of economic recession and exit from the crisis. The conclusions presented in the article will provide an opportunity to understand the strategy of promoting the Free Walking Tours service for the Ukrainian consumer and to overcome the terminological discrepancy arising in the advertising of "free" excursions "for a tip" for the Ukrainian consumer. The presence of a wide network of international resources for advertising such services is an opportunity to improve and diversify this service with Ukrainian tour guides in foreign languages.

Key words: *free tours, anti-crisis strategy, information platforms, Ukraine.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23anvtuf.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Aksonova, N. (2023) Free Walking Tours: Ukrainian format. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 28, no. 1, pp. 42-52. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23anvtuf.pdf>

Використана література:

1. Del Pilar Londono L. M., Medina F. X. Free Walking Tour Enterprises in Europe: An Evolutionary Economic Approach. In: Dredge D., Gyimothy S. (Ed.) *Collaborative Economy and Tourism Perspectives, Politics, Policies and Prospects*, 2017. Switzerland.: Springer International Publishing AG. P. 129-151. https://doi.org/10.1007/978-3-319-51799-5_8
2. Free tours by locals in European cities. URL: <https://www.spottedbylocals.com/blog/free-tours-by-locals-in-europe-cities/> (Last accessed: 26.03.2023).
3. FreeTour. Com. URL: <https://www.freetour.com/> (дата звернення: 26.03.2023).
4. Galí N. Impacts of COVID-19 on local tour guides. *Journal of tourism and cultural change*. 2022. Vol. 20. P. 1-18 DOI: [10.1080/14766825.2022.2046016](https://doi.org/10.1080/14766825.2022.2046016).
5. Item donation action on Berlin tours for Ukrainian refugees. URL: <https://www.neweuropetours.eu/blog/events/item-donation-action-on-berlin-tours-for-ukrainian-refugees/> (дата звернення: 27.03.2023).
6. Join the world's largest free tour community. URL: <https://www.guruwalk.com/work-free-tour-guide?> (Last accessed: 27.03.2023).
7. McCabe, S. «Tourism for all?» Considering social tourism: a perspective paper. *Tourism Review*, 2020. 75(1). P. 61–64. DOI: [10.1108/TR-06-2019-0264](https://doi.org/10.1108/TR-06-2019-0264).
8. Navalón-García R. and Mínguez C. Tourist guides and free tours: A controversial relationship. *Journal: Tourist Studies*, 2021, P. 1-21. DOI: [10.1177/14687976211016073](https://doi.org/10.1177/14687976211016073).
9. Nilsson J. H. and Zillinger M. Free guided tours: storytelling as a means of glocalizing urban places. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. 2020. Vol. 20, № 3. P. 286-301. DOI: [10.1080/15022250.2020.1772866](https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1772866).
10. Petkova E. A new model for analysis of customer interaction activities of city tours providing organizations: Implementation to selective tours of Sofia, Bulgaria. *Turizam*, 2020. Vol. 24, № 2. P. 91-100. DOI: [10.5937/turizam24-24756](https://doi.org/10.5937/turizam24-24756).
11. Rátz T. 'Be global, go local' – innovation and creativity in the development of alternative guiding services in Budapest. *Journal of Tourism and Cultural Change*. 2016. Vol. 15. P. 476-489. DOI: [10.1080/14766825.2016.1189558](https://doi.org/10.1080/14766825.2016.1189558).
12. SANDEMANs NEW Europe. URL: <https://www.neweuropetours.eu/> (Last accessed: 28.03.2023).
13. Walking Tourism – Promoting Regional Development. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420346> (Last accessed: 25.03.2023).
14. Widtfeldt Meged, J., Zillinger, M. Disruptive network innovation in free guided tours. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. 2018. 18(3). P. 303-318. DOI: [10.1080/15022250.2018.1497317](https://doi.org/10.1080/15022250.2018.1497317).
15. Ziółkowska J. Finding Opportunities in Uncertain Times. The Case Study of a Tourist Guides Venture in the EU. *Sustainability*. 2021. 13. P. 1-18. DOI: [10.3390/su132312959](https://doi.org/10.3390/su132312959).

16. Безкоштовні екскурсії для переселенців та вінничан влаштують у червні. *VitaTV*. URL: <https://vitatv.com.ua/misto/bezkoshtovni-ekskursiyi-vinnytseyu-dlya> (дата звернення: 27.03.2023).
17. Безкоштовні екскурсії по всьому світу. URL: <https://tripmydream.ua/media/podborki/besplatnye-ekskursii-po-vsemu-miru> (дата звернення: 27.03.2023).
18. «Будьте, як вдома!». Ініціативні ладизжани проводять безкоштовні екскурсії та прогулянки для внутрішньо переміщених осіб. *Подільське радіо*. URL: <https://www.podilske.com/budte-yak-vdoma-initsiatyvni-ladyzhany-provodyat-bezkoshtovni-ekskursiyi-ta-progulyanky-dlya-vnutrishno-peremishhenyh-osib/> (дата звернення: 27.03.2023).
19. «Вільні екскурсії»: ужгородській традиції виповнилося 10 років. URL: <https://uzhgorod.net.ua/news/172734> (дата звернення: 25.03.2023).
20. Екскурсії Кривим Рогом – родзинка волонтерського проекту «Разом». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G8LrxLEEBRo&t=1s> (дата звернення: 28.03.2023).
21. Екскурсія для переселенців по Києву. URL: <https://www.womensaid.net/cases/ekskursiya-dlya-pereselencziv-po-ki%D1%94vu/> (дата звернення: 27.03.2023).
22. Екскурсія до Меджибізької фортеці як інтеграційний захід для переселенців <https://acmc.ua/ekskursiya-do-medzhybizkoyi-forteczi-yak-integracijnyj-zahid-dlya-pereselencziv/> (дата звернення: 26.03.2023).
23. На Львівщині для переселенців організують безкоштовні екскурсії замками «Золотої підкови». *Укрінфо*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3534692-na-lvivsini-dla-pereselenciv-organizovuut-bezkostovni-ekskursii-zamkami-zolotoi-pidkovi.html> (дата звернення: 28.03.2023).
24. Переселенцям у Львові пропонують низку безкоштовних екскурсій https://tvoemisto.tv/news/dlya-pereselentsiv-vlashtovuyut-bezkoshtovni-ekskursii-iv-ovom_129947.html (дата звернення: 25.03.2023).
25. Поліщук В. Л. Формування іміджу регіону як івентивної туристичної дестинації. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2013. № 1 (16). С. 39-46.
26. У Мукачеві відновили відкриті екскурсії. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3672360-u-mukacevi-vidnovili-vidkriti-ekskursii.html> (дата звернення: 28.03.2023).
27. У Франківську відновлюють безкоштовні екскурсії. *Місто*. URL: <https://mi100.info/2022/05/11/u-frankivsku-vidnovlyuyut-bezkoshtovni-ekskursiyi/> (дата звернення: 29.03.2023).
28. Щовихідних у Чернівцях проводять волонтерські екскурсії. *Go Chernivtsi*. URL: <https://travel.chernivtsi.ua/show/599/shovihidnih-u-chernivcyah-provodyat-volonterski-ekskursiyi> (дата звернення: 29.03.2023).

References

1. Del Pilar Londono L. M., Medina F. X. Free Walking Tour Enterprises in Europe: An Evolutionary Economic Approach. In: Dredge D., Gyimothy S. (Ed.) *Collaborative Economy and Tourism Perspectives, Politics, Policies and Prospects*, 2017. Switzerland.: Springer International Publishing AG. pp. 129-151. https://doi.org/10.1007/978-3-319-51799-5_8

2. Free tours by locals in European cities. URL: <https://www.spottedbylocals.com/blog/free-tours-by-locals-in-europe-cities/> (Last accessed: 26.03.2023).
3. FreeTour. Com. URL: <https://www.freetour.com/> (дата звернення: 26.03.2023).
4. Galí N. Impacts of COVID-19 on local tour guides. *Journal of tourism and cultural change*. 2022. Vol. 20. pp. 1-18 DOI: 10.1080/14766825.2022.2046016.
5. Item donation action on Berlin tours for Ukrainian refugees. URL: <https://www.neweuropetours.eu/blog/events/item-donation-action-on-berlin-tours-for-ukrainian-refugees/> (дата звернення: 27.03.2023).
6. Join the world's largest free tour community. URL: <https://www.guruwalk.com/work-free-tour-guide?> (Last accessed: 27.03.2023).
7. McCabe, S. «Tourism for all?» Considering social tourism: a perspective paper. *Tourism Review*, 2020. 75(1). pp. 61–64. DOI: 10.1108/TR-06-2019-0264.
8. Navalón-García R. and Mínguez C. Tourist guides and free tours: A controversial relationship. *Journal: Tourist Studies*, 2021, pp. 1-21. DOI: 10.1177/14687976211016073.
9. Nilsson J. H. and Zillinger M. Free guided tours: storytelling as a means of glocalizing urban places. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. 2020. Vol. 20, № 3. pp. 286-301. DOI: 10.1080/15022250.2020.1772866.
10. Petkova E. A new model for analysis of customer interaction activities of city tours providing organizations: Implementation to selective tours of Sofia, Bulgaria. *Turizam*, 2020. Vol. 24, № 2. pp. 91-100. DOI: 10.5937/turizam24-24756.
11. Rátz T. 'Be global, go local' – innovation and creativity in the development of alternative guiding services in Budapest. *Journal of Tourism and Cultural Change*. 2016. Vol. 15. pp. 476-489. DOI: 10.1080/14766825.2016.1189558.
12. SANDEMANs NEW Europe. URL: <https://www.neweuropetours.eu/> (Last accessed: 28.03.2023).
13. Walking Tourism – Promoting Regional Development. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420346> (Last accessed: 25.03.2023).
14. Widtfeldt Meged, J., Zillinger, M. Disruptive network innovation in free guided tours. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. 2018. 18(3). pp. 303-318. DOI: 10.1080/15022250.2018.1497317.
15. Ziółkowska J. Finding Opportunities in Uncertain Times. The Case Study of a Tourist Guides Venture in the EU. *Sustainability*. 2021. 13. pp. 1-18. DOI: 10.3390/su132312959.
16. Bezkoshtovni ekskursionii dlia pereselentsiv ta vinnychan vlashtuiut' u chervni. VitaTV. URL: <https://vitatv.com.ua/misto/bezkoshtovni-ekskursiyi-vinnytseyu-dlya> (data zvernennia: 27.03.2023).
17. Bezkoshtovni ekskursionii po vs'omu svitu. URL: <https://tripmydream.ua/media/podborki/besplatnye-ekskursii-po-vsemu-miru> (data zvernennia: 27.03.2023).
18. «Bud'te, iak vdoma!». Initsiatyvni ladyzhany provodiat' bezkoshtovni ekskursionii ta prohulianky dlia vnutrishn'o peremischenykh osib. Podil's'ke radio . URL: <https://www.podilske.com/budte-yak-vdoma-initsiatyvni-ladyzhany-provodyat-bezkoshtovni-ekskursiyi-ta-progulyanky-dlya-vnutrishno-peremishhenyh-osib/> (data zvernennia: 27.03.2023).
19. «Vil'ni ekskursionii»: uzhhorods'kij tradytsii vypovnylosia 10 rokiv. URL: <https://uzhgorod.net.ua/news/172734> (data zvernennia: 25.03.2023).
20. Ekskursionii Kryvym Rohom – rodzynka volonters'koho proektu «Razom». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G8LrxLEEBRo&t=1s> (data zvernennia: 28.03.2023).

21. Екскурсiia dlia pereselentsiv po Kyievu. URL: <https://www.womensaid.net/cases/ekskursiya-dlya-pereselencziv-po-ki%D1%94vu/> (data zvernennia: 27.03.2023).
22. Екскурсiia do Medzhybiz'koi fortetsi iak intehtratsijnyj zakhid dlia pereselentsiv <https://acmc.ua/ekskursiya-do-medzhybizkoyi-forteczi-yak-integracijnyj-zahid-dlya-pereselencziv/> (data zvernennia: 26.03.2023).
23. Na L'vivschyni dlia pereselentsiv orhanizovuiut' bezkoshtovni ekskursii zamkamy «Zolotoi pidkovy». Ukrinfo. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3534692-na-lvivsini-dla-pereselenciv-organizovuut-bezkostovni-ekskursii-zamkami-zolotoi-pidkovi.html> (data zvernennia: 28.03.2023).
24. Pereselentsiam u L'vovi proponuiut' nyzku bezkoshtovnykh ekskursij https://tvoemisto.tv/news/dlya_pereselentsiv_vlashtovuyut_bezkoshtovni_ekskursii_lv_ovom_129947.html (data zvernennia: 25.03.2023).
25. Polischuk V. L. Formuvannia imidzhu rehionu iak iventyvnoi turystychnoi destynatsii. Visnyk Universytetu bankivs'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy. 2013. No 1 (16). pp. 39-46.
26. U Mukachevi vidnovyly vidkryti ekskursii. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3672360-u-mukachevi-vidnovili-vidkriti-ekskursii.html> (data zvernennia: 28.03.2023).
27. U Frankivs'ku vidnovliuiut' bezkoshtovni ekskursii. Misto. URL: <https://mi100.info/2022/05/11/u-frankivsku-vidnovlyuyut-bezkostovni-ekskursiyyi/> (data zvernennia: 29.03.2023).
28. Schovykhidnykh u Chernivtsiakh provodiat' volonters'ki ekskursii. Go Chernivtsi. URL: <https://travel.chernivtsi.ua/show/599/shovihidnih-u-chernivcyah-provodyat-volonterski-ekskursiyyi> (data zvernennia: 29.03.2023).

© 2023 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format
 Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

